

Arhimandritul Gherasim Iscu – mărturisitor și mucenic creștin ortodox în închisorile regimului comunist. Evocare la 110 ani de la naștere (1912-2022)

Archimandrite Gherasim Iscu – Orthodox Christian confessor and martyr in the prisons of the communist regime. Evocation on the 110th Birth Anniversary (1912-2022)

Corneliu BELDIMAN¹

Cuvinte cheie: Biserica Ortodoxă Română, canonizare, Gherasim Iscu, martir, Mănăstirea Tismana, rezistența armată anticomunistă

Keywords: *Romanian Orthodox Church, canonization, Gherasim Iscu, Christian Martyr in Communist prison, Tismana Monastery, Anti-Communist Resistance Movement*

ABSTRACT

Grigore Iscu was born on 21st of January 1912 in Poduri village, Bacău County. In 1924, he was chosen for the Orthodox faith as novice at Bogdana Monastery (Bacău County). During 1925-1942 he attended theological courses at high school and university. He was accepted as a monk at Tismana Monastery in 1932. He was ordained as hierodeacon and hieromonk. He became an abbot at Arnota Monastery (1937-1939) and was a librarian and an accountant at Cernica Monastery (1939-1941). During 1943-1945 he was a missionary priest of the Romanian Orthodox Church in Transnistria Region, protosyngellos and exarch of the monasteries from Oltenia Eparchy and an abbot of Tismana Monastery (1945-1948). He was a priest with an exceptional academic background and a very good administrator, with moral integrity and Christian awareness, he was much appreciated by the believers. He supported the National Anti-Communist Resistance Movement from Oltenia which was led by Ioan Carlaonț and Radu Ciuceanu. They intended to organise a logistic point of the Movement at Tismana Monastery, being in contact with several members of Craiova Resistance group. Gherasim Iscu was arrested by Securitate members at 26th of September 1948 and he started his martyrdom. He was subject of repeated hard violence during inquiry, then he was tried by Craiova Military Court and sentenced to ten years of hard prison for his activity within National Anti-Communist Resistance Movement from Oltenia (14th of June 1949). He was kept in detention at Craiova, Aiud prisons and The Danube-Black Sea Canal (Poarta Albă/White Gate) work camp where he was subjected an re-education regime based on extreme violence and torture. In these inhuman conditions he became very ill, being transferred to Târgu-Ocna prison hospital. He resisted to extermination regime and to investigations which also implied tortures, preaching the Christian-Orthodox faith and encouraging his suffering brothers. In 1951, on Christmas Night, after he confessed and offered the Holy Communion to a prisoner who had previously been his persecutor at Poarta Albă work camp, the protosyngellos Gherasim Iscu has gone to Heaven. In 2021, he was proposed to be sanctified by The Romanian Orthodox Church..

¹ Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni, Sfântu Gheorghe, cbeldiman58@yahoo.com.

Lucrarea de față este dedicată evocării figurii martirale a arhimandritului Gherasim Iscu la împlinirea a 110 ani de la naștere.² Cu acest prilej este readusă în prim plan și relatarea lui Radu Ciuceanu, director fondator al Institutului Național pentru Studiul Totalitarismului (1993)³ și academician, ultimul martor (actualmente, august 2022) în viață care l-a cunoscut în libertate și în detenție și a colaborat cu părintele Iscu în cadrul Mișcării Naționale de Rezistență din Oltenia – MNRO (octombrie 1947 – septembrie 1948).

Originea. Anii de învățătură

Grigore Iscu s-a născut la 21 ianuarie 1912 în com. Poduri, jud. Bacău într-o familie de oameni simpli (Grigore și Elena Iscu). Mama sa era foarte credincioasă și a jucat un rol determinant în alegerea drumului în viață al fiului său. Astfel, micul Grigore este sortit căii credinței ortodoxe, intrând la vârsta de 12 ani ca frate începător la Mănăstirea Bogdana, jud. Bacău (1924) (fig. 1-2). Urmează cursurile Seminarului Monahal de la Mănăstirea Neamț (1925-1928), apoi pe cele ale Liceului „Principele Ferdinand” din Bacău și ale Seminarului Monahal de la Mănăstirea Cernica (absolvite în 1935). Se înscrie

la Institutul Teologic de rang universitar (Facultatea de Teologie) din București (absolvit în 1942, datorită numeroaselor greutăți financiare personale).⁴

Activitatea eclesiastic-monahală. Locuri și posturi

S-a închinoviat (tuns în monahism) la Mănăstirea Tismana sub numele monahal Gherasim (1932) (fig. 3). A fost apoi hirotonisit ca ierodiacon și ieromonah. S-a dovedit repede a fi un monah cu o pregătire de excepție, o integritate morală și o conștiință creștină perfectă, foarte atașat și iubit de credincioși. Priceput administrator, peste tot unde a avut funcții administrative sau de conducere mănăstirești s-a implicat total în refacerea lăcașelor de cult și asigurarea bunei lor funcționări.

Remarcat pentru calitățile sale deosebite de organizator, pentru rigoarea sa inflexibilă, ca și pentru pregătirea intelectuală-dogmatică și atașamentul profund față de valorile ortodoxismului și de comunitățile de credincioși pe care le-a păstorit, este numit stareț al Mănăstirii Arnota (care fusese recent distrusă de un incendiu), cu toate că era foarte tânăr – 25 de ani (1937). A lucrat intens la refacerea mănăstirii până la 1 februarie 1939, când a demisionat, în urma unor neînțelegeri cu reprezentanții regionali ai conducerii Bisericii Ortodoxe Române. Îl regăsim apoi ca bibliotecar-contabil la Seminarul Mănăstirii Cernica (1939-1941). A refuzat implicarea în activitatea Mișcării Legionare. Seminarul, considerat „focar de legionarism” a fost desființat din ordinul Conducătorului Statului, mareșalul Ion Antonescu, în toamna anului 1941.⁵

² Lucrarea a fost înscrisă în programul comunicărilor conferinței PERT XXI, Pitești, 8-10 octombrie 2021; o comunicare într-o versiune abreviată având titlul: „Martiriul ca destin. Evocare a arhimandritului Gherasim Iscu” a fost prezentată la Conferința Națională „Totalitarismul și memoria lui istorică”, organizată (online) de Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, Academia Română, la 11 noiembrie 2021. Autorul nu și-a propus abordarea extensivă a literaturii (foarte bogate) tipărite și a celei digitale din mediul online referitoare la acest subiect, ci doar schițarea evocării cu informațiile esențiale. Pentru alte surse vezi și <http://inst-idst.ro/ro/idst/mecanisme-represive/partea-i-literele-a-l/i/iscu-gherasim/>, accesat la 15 iunie 2022. Datele care provin din documentele de arhivă sunt preluate, cu sursele specifice respective, menționate ca atare, din articolul lui Adrian Nicolae Petcu (Petcu 2003). A se vedea și Petcu 2017. Aducem mulțumiri dr. Adrian Nicolae Petcu pentru permisiunea de a folosi în redactarea evocării de față datele publicate de domnia sa.

³ <https://totalitarism.ro/>.

⁴ Pentru detalii privind biografia lui Grigore Iscu (junior) vezi Preda 1994.

⁵ ACNSAS, Fond Penal, dosar 4, vol. IV, f. 87-87v; *apud* Petcu 2003. Această din urmă mențiune este valabilă pentru citarea tuturor documentelor de mai jos provenind din surse arhivistice (Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității, ACNSAS și Arhivele Naționale ale României - Arhivele Naționale Istorice Centrale, ANIC).

Remarcat de Mitropolitul Olteniei, Nifon Criveanu, părintele Iscu este trimis în Misiunea Ortodoxă din Transnistria (aprilie 1942) pentru reînvierea credinței pravoslavnice în acest spațiu pustiit, material și spiritual, ca atâtea altele, de regimul bolșevic. *Părintele Iscu a caracterizat această perioadă ca „una din cele mai frumoase imagini din viața mea”. Este numit preot la parohia comunală Păsătel II (biserica a fost sfințită de el în decembrie 1942), la Mănăstirea Păsătel și subprotoprotopiereu în orașul Balta, apoi protoiereu al județului Balta și exarh al mănăstirilor din Transnistria. A desfășurat și o bogată și apreciată activitate didactică de profil.⁶ Iată cum relatează părintele Iscu trăirea acelor vremuri: „Credincioșii de acolo mi-au scris la Tismana după plecarea mea. Am fost un slujitor fără tobe și surle, căutând ca toată dragostea mea să răspundă cinstit și sincer la nețărmurita iubire ce mi-o arătau acei oameni la care credința și omenia nu erau cuvinte de ocazie, ci calități ce izvorau din ființa lor. Am mers până acolo cu atașamentul meu față de ei încât nu cruțam nici nopțile pentru ca să le dau o mână de ajutor, ajungând și preferând să nu am o poziție deloc opozabilă administrației românești, care tolera și încuraja multe greșeli, decât să nu mai vadă oamenii în mine pe preotul lor”⁷.*

În activitatea sa apar însă greutăți artificiale, de comunicare, dar și de natură material-financiară, generate de unii membri ai conducerii Misiunii Ortodoxe, probabil deranjați de reperele imuabile care guvernau activitatea misionară a părintelui Iscu: intransigența, dăruirea și atașamentul profund față de credincioși, toate considerate excesive. În aceste condiții adresează o scrisoare șefului Misiunii Ortodoxe în Transnistria, mitropolitul Visarion Puiu, în care își expune situația și solicită transferarea la o mănăstire din

alt județ al Transnistriei sau întoarcerea la Mănăstirea Tismana, dar aici numai cu acordul mitropolitului Nifon al Olteniei.⁸

Această din urmă opțiune se materializează și astfel îl regăsim pe părintele Iscu, din mai 1943, la Tismana, la 1 septembrie 1943 fiind numit aici stareț (cu demnitatea de protosinghel), funcție în care rămâne până la arestarea sa din 1948. Anterior, în iunie 1943, fusese numit exarh al mănăstirilor din Eparhia Olteniei, funcție ocupată până în aprilie 1945, când a demisionat. La Tismana, mănăstirea de suflet a părintelui Iscu, se afla lagărul preoților legionari, înființat de Ion Antonescu. Aici a izbucnit un incendiu în martie 1943, fiind necesare lucrări de refacere, pe care părintele Iscu le duce la bun sfârșit, cu sprijinul financiar al Băncii Naționale. Aceasta a finanțat și alte lucrări, destinate amenajărilor legate de depozitarea tezaurului în peștera din preajma mănăstirii și de încartiruirea în incintă a militarilor care asigurau paza (iunie 1944 – februarie 1947).⁹

Mișcarea Națională de Rezistență din Oltenia

Sprijinitor activ al Mișcării Naționale de Rezistență din Oltenia, condusă de generalul Ioan Carlaonț și Radu Ciuceanu, arhimandritul Gherasim Iscu a organizat un punct de sprijin al Mișcării la Mănăstirea Tismana și a avut legături cu mai mulți membri ai grupării din Craiova.¹⁰ În octombrie–noiembrie 1947, Radu Ciuceanu și Vlad Drăgoescu l-au contactat pe starețul Gherasim Iscu, fără a formula solicitări. Rolul arhimandritului de la Tismana s-a concretizat după întâlnirea cu Nelu Pârvulescu (iunie 1948), atunci când a acceptat să ofere găzduire și hrană tu-

⁶ „Transnistria Creștină”, an I, 1942, nr. 3-4, p. 88.

⁷ ACNSAS, Fond Penal, dosar 4, vol. IV, f. 87v-88.

⁸ ANIC, Fond Visarion Puiu, dosar 12/1942-1943, f. 28-29.

⁹ Pentru datele privind Muzeul Tezaurului Băncii Naționale vezi <https://www.bnr.ro/Muzeul-Tezaurului-BNR-de-la-Manastirea-Tismana-14612-Mobile.aspx>, accesat la 15 iunie 2022.

¹⁰ A se vedea volumul recent: Ciuceanu 2021a.

turor celor care se prezentau la mănăstire cu parola „R 325”.¹¹ Punctul de sprijin de la Tismana trebuia să asigure și instalarea unui post de radio emisie-recepție prin care să se facă legătura cu anglo-americanii, însă acest obiectiv, important, a fost, în cele din urmă, abandonat. Au urmat mai multe întâlniri cu diferiți membri ai conducerii MNRO și declararea intenției de montare a postului de radio (care nu fusese încă procurat). Părintele Iscu declara: „Eu eram deja cunoscut în localitate ca om care nu m-am încadrat în nici un partid politic actual. A doua: mulți vedeau în faptul că fusesem în Rusia misionar, un indiciu că nu aş avea păreri favorabile actualei forme de guvernare. A treia: la alegerile din 1946, președintele comisiei de votare care se uitase la voturi, văzuse că eu am votat cu «Ochiul»”.¹²

De-a lungul timpului, inclusiv în timpul detenției (etapa inițială), părintele Gherasim Iscu nu a pierdut legătura cu Radu Ciuceanu, cel care îl cooptase în echipa MNRO, în octombrie 1947; acesta din urmă a devenit, în 1993, directorul fondator al Institutului Național pentru Studiul Totalitarismului și autor al unor prestigioase volume de memorii (6) în care evocă și figura martirală și de mare învățător a protosinghelului Gherasim Iscu (a se vedea mai jos).

În urma descoperirii legăturilor starețului Iscu cu membrii MNRO, Siguranța a percheziționat Mănăstirea Tismana și Schitul Cioclovina (septembrie 1948), fără a descoperi dovezi incriminante.¹³ Legăturile au continuat, în iulie 1948 părintele Iscu întâlnindu-se la Craiova cu lt.-col. Constantin Stavril, col. Petre Grigorescu și Radu Ciuceanu, discutând detaliile organizatorice ale colaborării (din nou instalarea postului de radio, asigurarea hranei,

adăpostului, a altor elemente logistice pentru membrii grupului etc.). Colaborarea a încetat în septembrie 1948, când s-a hotărât renunțarea la plan.¹⁴

În dimineața zilei de 26 septembrie 1948 starețul Gherasim Iscu este arestat, iar la 21 mai 1949 este trimis în judecată sub învinuirea de „crimă de uneltire contra ordinii sociale” prevăzută și pedepsită de art. 209, partea a III-a Cod Penal.¹⁵

Ieromonahul Vichentie Mănescu, loctiitorul părintelui Gherasim Iscu, a fost numit stareț de către mitropolitul Olteniei, Firmilian Marin. Pentru ca mănăstirea să nu fie închisă, în septembrie 1949, acesta a trimis călugării la alte mănăstiri, transformând Tismana în mănăstire de maici, în frunte cu maica Frumentia Lupu de la Mănăstirea Hurezi.¹⁶

Prin sentința nr. 928/14 iunie 1949, Tribunalul Militar Craiova a condamnat pe membrii lotului „Carlaonț lancu și alții” la ani grei de închisoare; părintele Gherasim Iscu a primit 10 ani temniță grea, 3 ani degradare civică, fiind obligat să achite 6 000 lei cheltuieli de judecată, pentru că „a făcut parte din organizația subversivă, recrutat fiind de Nelu Pârvulescu, luând parte la ședințele conspirative. Și-a luat angajamentul față de organizație că va oferi adăpost și alimente tuturor membrilor din organizație și care erau urmăriți de Securitate, primind în acest scop indicativul «R 325». A dat tot concursul pentru instalarea unui post de radio-recepție în Munții Tismanei, post care nu a mai fost instalat”.¹⁷

¹¹ ACNSAS, Fond Penal, dosar 4, vol. IV, f. 22.

¹² ACNSAS, Fond Penal, dosar 4, vol. IV, f. 20v, 29, 164.

¹³ ACNSAS, Fond Penal, dosar 4, vol. I, f. 156; vol. IV, f. 26.

¹⁴ ACNSAS, Fond Penal, dosar 4, vol. IV, f. 21v-22, 33v.

¹⁵ ACNSAS, Fond Penal, dosar 4, vol. VII, f. 4, 40; vol. VIII, f. 29; vol. X, f. 217.

¹⁶ Ciuceanu, Păiușan 2021, 356, 556-557.

¹⁷ ACNSAS, Fond Penal, dosar 4, vol. VII, f. 47, 53; sentința a fost publicată integral recent și în Ciuceanu 2021a, 507-547 (condamnarea pronunțată pentru arhimandritul Gherasim Iscu, 543).

Urmează detenția la Penitenciarul Craiova¹⁸ (fig. 4), unde părintele Iscu a dat dovadă de un curaj deosebit în fața tentativelor anchetatorilor de a-l determina să „mărturisească” fapte care ar fi atras persecuții, învinuiri și suferințe pentru diverse persoane. Părintele Constantin Hodoroagă declară: „Atitudinea starețului a uimit pe toți. A suportat toate chinurile fără să recunoască pe cei implicați, în frunte cu generalul Carlaonț. În urma îndelungatei anchete făcute de organele de Securitate, căpitanul Oancă – ce a obosit bătându-l – i-a spus: «Ești nebun, toți au recunoscut și tot 15 ani vei fi condamnat»”.¹⁹

Radu Ciuceanu îl evocă astfel pe arhimandritul Gherasim Iscu: „Fără îndoială că pentru cei care nu-l cunoscuseră mai înainte pe egumen, prezența sa putea fi considerată un accident, iar el o veritabilă victimă. Firav, cu ochii săi senini și de un albastru marin, cu plețele negre, părintele părea o ființă eterată, departe de orice afirmare a unei rezistențe organizate, și cu atât mai puțin armată. Eu însă îl cunoscusem bine pe acest duhovnic, cu trup de ceață parcă. Dincolo de aparențe, Gherasim Iscu era un luptător, și încă unul veritabil. Sub rasa-i modestă se ascundea modelul de călugăr combatant, cel care, atunci când părăsea altarul, trecea cu ușurință în tranșee. Fusesem de două ori la Tismana, debutul fiind în luna octombrie 1947, când ne primise în mănăstire, pe mine și pe Paul Vlădescu, noaptea târziu, ospătându-ne nu numai cu de-ale gurii, dar și încurajându-ne și, totodată, asigurându-ne că drumul nostru este cel drept, cinstit și că Biserica Ortodoxă are de ales între a pieri în rușine și a alege calea împotrivrării față de Antichrist. Îmi era greu

acuma să refac imaginea starețului Iscu, pe care orice Cruciadă împotriva cotropirii Locurilor Sfinte și l-ar fi apropiat”.²⁰

„Părintele stareț avea un fizic precar, dar sufletul și duhul îi dădeau adevărata dimensiune a înfățișării. Mă întrebam de multe ori cât de greu trebuie să-i fie unui om trăit în libertatea munților, unde numai toaca și dangătul clopotelor dau măsura timpului, unde oamenii vin să-ți ceară tămăduire sufletească, să fie obligat acum să se adune în credință și faptă pe câțiva metri pătrați, departe de ceea ce, cândva, fusese chemarea lui în fața lui Dumnezeu. Îl priveam într-un colț unde își așternuse, pe jos, îmbrăcămintea modestă trimisă de frații săi de mănăstire. Cred că era o realitate care urma să se îplinească peste câteva zeci de ore. Pe Gherasim Iscu nu-l mai interesa nici cum va fi încadrat juridic și nici câți ani de detenție grea va căpăta. De mult își hărăzise liniștea interioară oferită mărturisitorilor lui Hristos. Poate în sinea lui se va fi întrebant: «De ce, Doamne, eu, și nu altul, să-ți purtăm cununa de spini și să sângerăm sub ea?» Poate a considerat întrebarea o blasfemie, însă, cu siguranță, își va fi adus aminte că și Mântuitorul avusese ghimpele îndoielii în noaptea arestării. Imposibil să nu-și fi pus problema martirajului: dacă este consimțit sau nu, dacă este primit dintru început și suportat ca o favoare a celui care îndură sau, dimpotrivă, dacă suferința nu este cumva poarta deschisă a întrebărilor, unele chiar adresate Divinității. Cum urma să primească condamnarea slujitorului lui Dumnezeu, Gherasim, purtătorul de ochi de culoarea cerului, și starețul unei mănăstiri de peste șase veacuri din Țara Românească? Ultimul se înfrățea, de minune, cu penultimul. Și unul și altul puteau spune în fața Tronului Divin: «Slobozește, Doamne, sufletul nostru, că ne-am făcut datoria și mare este mila săvârșirii faptelor Tale în inimile noastre!»”²¹

¹⁸ Detalii despre pătimirile carcerale ale arhimandritului Gherasim Iscu sunt redată în mărturiile grupate pe pagina web <https://www.fericiticeiprisoniti.net/gherasim-iscu>, semnate de George Enache, Adrian Nicolae Petcu, Richard Wurmbbrand, Ioan Ianolide, Costică Țoțea, Victor Stoica, Ilie Mocanu, Ioan Iscu.

¹⁹ Scorțea 1996, 2.

²⁰ Ciuceanu 2021b, 134-135.

²¹ Ciuceanu 2021b, 232-233.

Ca un înger în trup

La Aiud părintele Gherasim Iscu și-a încurajat frații de suferință, ridicându-le moralul prin propovăduirea credinței creștine. Părintele Hodoroagă arată: „A fost arestat în ținută monahală pe care cei de la Craiova i-au lăsat-o. Sosit la Aiud, i-au luat-o și a rămas numai în cămașă. Noi, cei din grupul „Argeșului” am dat un sfert de pâine și i-am luat o geacă de la un deținut. Pentru mine și cei ce l-au cunoscut, Părintele Gherasim a fost un martir. Prin celulele prin care a trecut, era cel care păstra moralul ridicat și convingerea de depășire, vorbind foarte frumos despre jertfă”²²

Urmează episodul tragic de la Canalul Dunăre-Marea Neagră, lagărul de la Poarta Albă, părintele Iscu fiind internat în așazisa „brigadă a hoților”, unde se afla lotul celor care fuseseră arestați și condamnați pentru credință. Aici s-a îmbolnăvit de TBC și a fost maltratat grav de deținutul de drept comun Vasilescu, fiind mutat la închisoarea-sanatoriu de la Târgu-Ocna, în camera 4, unde s-a întâlnit, între alții, cu torționarul de la Poarta Albă, cu Ioan Ianolide²³ și cu pastorul Richard Wurmbbrand. Acesta din urmă ne descrie ultimele clipe ale monahului ortodox, care fiind el însuși muribund, a făcut eforturi supraomenești pentru a spovedi și împărtăși pe acela care îl torturase, aflat acum, la rândul său, pe patul de moarte: „În zori, abatele Iscu a chemat lângă el doi deținuți și le-a cerut să-l ridice în picioare. «Sunteți prea bolnav ca să vă mișcați», au spus ei. Toți cei din cameră s-au pus în mișcare. «Ce se întâmplă? Ce vrea să facă?» întrebau. «S-o facem noi!» «Nu puteți face asta»,

a zis el. «Dați-mă jos din pat!» L-au sprijinit ridicându-l. «Duceți-mă la patul lui Vasilescu!», le-a cerut. Starețul s-a așezat lângă tânărul care-l torturase și i-a pus cu blândețe o mână pe braț. «Liniștește-te», i-a spus pe un ton consolator. «Ești tânăr. Nu ti-ai dat seama ce faci». Cu o zdreanță a șters sudoarea de pe fruntea tânărului. «Te iert din toată inima și la fel cu mine și ceilalți creștini. Iar dacă noi iertăm, cu siguranță că Hristos, care-i mai bun decât noi, va ierta și El. Se va găsi și pentru tine un loc în Cer». A primit spovedania lui Vasilescu și i-a dat sfânta împărtășanie, după care a fost ajutat să ajungă la patul său. În timpul nopții, atât starețul cât și Vasilescu au murit. Cred că s-au dus în Rai ținându-se de mână”²⁴ Era Crăciunul 1951. Părintele Gherasim Iscu, „cu lumânarea în mână, ascultând rugăciunile pe care le ceruse”, a urcat la Ceruri.²⁵

Trupul arhimandritului Gherasim Iscu și-a găsit odihna într-un mormânt neștiut, comun sau nu, din cimitirul penitenciarului-spital de la Târgu-Ocna și așteaptă să fie descoperit.

În vremurile noastre

Ziua de 18 februarie a rămas în Sinaxarul Carceral al luptătorilor anticomuniști ca zi de pomenire a celui numit „Sfântul Închisorilor”, Valeriu Gafencu, dar și a celor 80 de mărturisitori plecați spre veșnicie de la penitenciarul-spital din Târgu Ocna, în deceniul al cincilea al secolului trecut. La Biserica „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din preajma cimitirului se desfășoară anual manifestări în memoria mărturisitorilor, începând cu slujba de pomenire.

²² Scorțea 1996, 2.

²³ Ianolide 2012, 326; <https://www.fericiticeiprignoniti.net/gherasim-iscu/492-arhimandritul-gherasim-iscu-a-murit-ca-un-inger-in-trup>, accesat la 15 iunie 2022. Vezi și <http://www.marturisitorii.ro/2014/12/28/la-moartea-sa-de-craciun-in-temnita-de-la-targu-ocna-martirul-gherasim-iscu-la-rugat-pe-sfantul-inchisorilor-valeriu-gafencu-sa-se-roage-pentru-el/>, accesat la 15 iunie 2022.

²⁴ Wurmbbrand 1994, 103-104; Wurmbbrand 2007, 112-117. <https://www.fericiticeiprignoniti.net/gherasim-iscu/843-povestea-unui-staret-ortodox-spusa-de-un-pastor-luteran>, accesat la 15 iunie 2022.

²⁵ Voicescu 1994, 187 (ediția digitală: https://www.memorialsighet.ro/wp-content/uploads/2016/03/anale_sighet_1_secured.pdf, p. 133-138, citatul la p. 135; accesat la 15 iunie 2022).

La 21 iulie 1991 în cimitir a fost ridicată o troiță în memoria mărturisitorilor. Lista lor de pe cruce include, la loc de frunte, și numele arhimandritului Gherasim Iscu. La 18 februarie 2021 a avut loc resfințirea troiței, iar prin eforturile părintelui paroh Andrei Turcu și strădania enoriașilor, ea a fost placată cu granit în partea inferioară, iar soclul a fost refăcut din piatră cioplită.²⁶

Începând cu anul 2011, cu intermitențe, Institutul pentru Investigarea Crimelor Comunismului (și Memoria Exilului Românesc), apoi Asociația Foștilor Deținuți Politici și Victime ale Dictaturii din România împreună cu Centrul pentru Investigarea Crimelor Comunismului, Fundația „Doina Cornea” și Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei din Cluj-Napoca (colectiv condus de arheologul Gheorghe Petrov și istoricul Marius Oprea), în colaborare cu Secția Parchetelor Militare din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție au inițiat proiectul de cercetare arheologică în aria cimitirului penitenciarului-spital de la Târgu-Ocna pentru recuperarea rămășițelor deținuților politici. Aria investigațiilor s-a extins recent și în perimetrul fostei grădini de zarzavat a închisorii. Până astăzi, pe parcursul a șase campanii de săpături s-au identificat și recuperat rămășițele pământești a 23 de deținuți. Îngroparea figurilor marcante din rândurile deținuților politici a impus un tratament „special” din partea autorităților închisorii, menit să evite aducerea la lumină și recuperarea accidentală sau voită a rămășițelor: amenajarea unui drum peste morminte. Este, se pare, după unele date recente, cazul mormântului lui Valeriu Gafencu, „Sfântul Închisorilor”. Poate că locul de veci al părintelui Gherasim Iscu se află undeva prin apropiere...²⁷

Biserica nouă a Mănăstirii Afteia, satul Mărgineni-Strungari, comuna Săliște, județul Alba poartă în fresca sa, realizată

în 2002, figura emblematică a arhimandritului Gherasim Iscu, ultimul stareț al Tismanei²⁸ (fig. 5).

După hotărârea de propunere pentru canonizare a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române din 25 februarie 2021, chipul acestui mărturisitor este fixat deja într-o icoană de tip bizantin, realizată de maicile de la Mănăstirea Diaconești, jud. Bacău, în așteptarea canonizării²⁹ (fig. 6).

Potrivit declarației făcute de Preasfințitul Părinte Varlaam Ploieșteanul, Episcop Vicar Patriarhal, în ședința din 25 februarie 2021 a Sfântului Sinod s-a decis pregătirea procesului de canonizare a 12 preoți și călugări pentru anul 2025, când Biserica Ortodoxă Română împlinește 140 de ani de autocefalie și 100 de ani de la obținerea statutului de Patriarhie. Prea Sfințitul Părinte Varlaam a enumerat trei dintre numele propuse pentru procesul de canonizare, proces care, după o evaluare în Sfântul Sinod, se poate încheia cu aprobarea sau respingerea dosarului: Părintele Profesor Dumitru Stăniloae, care a suferit în închisori; Părintele Arhimandrit Cleopa Ilie, care a fost urmărit ani de zile de Securitate și a trăit mulți ani într-o reclusiune asemenea părinților din primele secole ale monahismului; Arhimandritul Gherasim Iscu, Starețul Mănăstirii Tismana, un apropiat al celor care au luptat în mod efectiv împotriva acestui regim care a dorit să distrugă credința din inima românilor.³⁰

Peste decenii, viața sa exemplară întru credința creștin-ortodoxă, faptele sale creștinești și înaltul spirit de jertfă pentru aproapele aflat în suferință aduc de-a pururi protosinghelului Gherasim Iscu chipul luminos al muceniei carcerale în închisorile comuniste, binemeritând cu asupra de măsură așteptata canonizare.

²⁶ DIM 2021.

²⁷ Cenușă 2021; Oprea 2019; Oprea 2022.

²⁸ Dănilache 2012.

²⁹ Wurmbrand 2013.

³⁰ Totorcea 2022.

Bibliografie / Bibliography

ACNSAS I-X. Fond Penal, dosar 4, vol. I, IV, VII, VIII, X.

ANIC 12. Fond Visarion Puiu, dosar 12/1942-1943.

Cenușă M. 2021. *Arheologii Gheorghe Petrov și Marius Oprea pleacă în căutarea lui Valeriu Gafencu, Sfântul Închisorilor. Noi investigații în cimitirul de la Târgu Ocna. Comunicatul AFDPR, „Podul”, 1 octombrie 2021.* <https://www.podul.ro/articol/15557/arheologii-gheorghe-petrov-i-marius-oprea-pleac-in-cutarea-lui-valeriu-gafencu-sfantul-inchisorilor-noi-investigatii-in-cimitirul-de-la-targu-ocna-comunicatul-afdpr>, accesat la 15 iunie 2022.

Ciuceanu R. 2021a. *Mișcarea Națională de Rezistență din Oltenia. Documente (1947-1963),* Colecția „Documente”. București: Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului.

Ciuceanu R. 2021b. *Pecetea diavolului*, ediția a doua revăzută și adăugită, Colecția „Memorii”. București: Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului.

Ciuceanu R., Păiușan C. 2021. *Biserica Ortodoxă Română sub regimul comunist 1945-1958*, ediția a doua revăzută și adăugită, Colecția „Documente”. București: Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului.

Dănălache T. 2012. *Mănăstirea Afteia-Cioara.* <https://www.crestinortodox.ro/biserici-manastiri/mitropolia-clujului-albei-crisanei-maramuresului/manastirea-afteia-cioara-68075.html>, accesat la 15 iunie 2022.

DIM 2021 (Pr., doar inițiale). *Pomenirea mărturisitorilor din temnița de la Târgu Ocna*, Fundația Profesor George Manu. <https://fgmanu.ro/2021/03/30/pomenirea-marturisitorilor-din-temnita-de-la-targu-ocna/>, accesat la 15 iunie 2022.

Ianolide I. 2012. *Întoarcerea la Hristos. Document pentru o lume nouă.* București: Editura Bonifaciu. <https://www.fericiticeiprioniti.net/gherasim-iscu/492-arhimandritul-gherasim-iscu-a-murit-ca-un-inger-in-trup>, accesat la 15 iunie 2022.

Oprea M. 2019. *Sfinții de pe strada Crizantemelor / Arheologia crimelor comunismului la Târgu Ocna, „Gândul”, 5 noiembrie 2019.* <https://www.gandul.ro/stiri/reportaj-realizat-de-istoricul-marius-oprea-sfintii-de-pe-strada-crizantemelor-arheologia-crimelor-comunismului-la-tirgu-ocna-foto-18408751>, accesat la 15 iunie 2022.

Oprea M. 2022. *Mormântul de sub drum. Există o șansă ca la Târgu-Ocna să fi descoperit osemintele lui Valeriu Gafencu, supranumit „Sfântul Închisorilor”.* „Mediafax”, 18 mai 2022. <https://www.mediafax.ro/editorialistii/prezentul-fara-perdea-marius-oprea-mormintul-de-sub-drum-exista-o-sansa-ca-la-tirgu-ocna-sa-fi-descoperit-osemintele-lui-valeriu-gafencu-supranumit-sfantul-inchisorilor-20838753>, accesat la 15 iunie 2022.

Petcu A.N. 2003. *Părintele Gherasim Iscu pe frontul anticomunist*, <https://www.fericiticeiprioniti.net/gherasim-iscu/1154-parintele-gherasim-iscu-pe-frontul-anticomunist>, accesat la 15 iunie 2022.

Petcu A.N. 2017. *Dicționarul clericilor și mirenilor ortodocși români mărturisitori în detenția comunistă (1945-1964).* București: Editura Institutul Biblic-IBMBOR.

Preda S. 1994. *Sfinții de lângă noi - Arhimandrit Gherasim Iscu, un mucenic al închisorilor comuniste.* <http://arhiva.formula-as.ro/2011/994/spiritualitate-39/sfintii-de-langa-noi-arhimandrit-gherasim-iscu-14428>, accesat la 15 iunie 2022.

Scorțea B. 1996. *Pătimirile Bisericii în închisorile comuniste. Părintele Constantin Hodoroagă, un slujitor al adevărului.* „Vestitorul Ortodoxiei”, VIII, 153, 1-15 aprilie.

Totorcea Ș. 2021. *Canonizări 2025: PS Varlaam oferă trei nume.* <https://basilica.ro/canonizari-2025-ps-varlaam-ofera-trei-nume/>, accesat la 15 iunie 2022.

„Transnistria Creștină”, I, 1942, 3-4. <https://www.scribd.com/document/384309258/Transnistria-Crestina-anul-I-nr-3-4-iulie-decembrie-1942>, accesat la 15 iunie 2022.

Voicescu C. (Pr.) 1994. Viața religioasă în închisoarea Târgu-Ocna (1950-1954). În: R. Rusan (ed.), *Memoria ca formă de justiție, Comunicări prezentate la simpozionul de la Sighetu Marmăției, 10-12 iunie 1994*, Colecția Analele Sighet 1. București: Academia Civică: 133-138 (ediția digitală: https://www.memorialsighet.ro/wp-content/uploads/2016/03/anale_sighet_1_secured.pdf, 133-138), accesat la 15 iunie 2022.

Wurmbrand R. 1994. *Cu Dumnezeu în subterană*, traducere de Marilena Alexandrescu-Munteanu și Maria Chilian. București: Editura „Casa Școalelor”.

Wurmbrand R. 2007. *Cu Dumnezeu în subterană*, traducere de Marilena Alexandrescu-Munteanu și Maria Chilian, ediția a doua. București: Editura Stephanus.

Wurmbrand R. 2013. *Crăciunul, noaptea în care Părintele Gherasim Iscu l-a repus pe Hristos în inima torționarului său*. <https://www.fericiticeiprigoniti.net/gherasim-iscu/153-craciunul-noaptea-in-care-parintele-gherasim-iscu-l-a-repus-pe-hristos-in-inima-tortionarului-sau>, accesat la 15 iunie 2022.

<http://arhiva.formula-as.ro/2011/994/spiritualitate-39/sfintii-de-langa-noi-arhimandrit-gherasim-iscu-14428>, accesat la 15 iunie 2022.

<http://inst-idst.ro/ro/idst/mecanisme-repressive/partea-i-literale-a-l/i/iscu-gherasim/>, accesat la 15 iunie 2022.

<https://totalitarism.ro/>, accesat la 15 iunie 2022

<https://www.bnr.ro/Muzeul-Tezaurului-BNR-de-la-Manastirea-Tismana-14612-Mobile.aspx>, accesat la 15 iunie 2022

<https://www.fericiticeiprigoniti.net/gherasim-iscu/843-povestea-unui-staret-ortodox-spusa-de-un-pastor-luteran>, accesat la 15 iunie 2022

<https://www.fericiticeiprigoniti.net/gherasim-iscu> (*articole semnate de George Enache, Adrian Nicolae Petcu, Richard Wurmbrand, Ioan Ianolide, Costică Țoțea, Victor Stoica, Ilie Mocanu, Ioan Iscu*), accesat la 15 iunie 2022

<http://www.marturisitorii.ro/2014/12/28/la-moartea-sa-de-craciun-in-temnita-de-la-targu-ocna-martirul-gherasim-iscu-l-a-rugat-pe-sfantul-inchisorilor-valeriu-gafencu-sa-se-roage-pentru-el/>, accesat la 15 iunie 2022

Fig. 1 Grigore Iscu elev (probabil 1920-1925) – apud <http://arhiva.formula-as.ro/2011/994/spiritualitate-39/sfintii-de-langa-noi-arhimandrit-gherasim-iscu-14428>, accesat la 15 iunie 2022.

Fig. 1 Grigore Iscu student (probably 1920-1925) - after <http://arhiva.formula-as.ro/2011/994/spiritualitate-39/sfintii-de-langa-noi-arhimandrit-gherasim-iscu-14428>, accessed 15 June 2022.

Fig. 2 Grigore Iscu elev (probabil 1920-1925) (detaliu) – apud <http://arhiva.formula-as.ro/2011/994/spiritualitate-39/sfintii-de-langa-noi-arhimandrit-gherasim-iscu-14428>, accesat la 15 iunie 2022.

Fig. 2 Grigore Iscu student (probably 1920-1925) (detail) - after <http://arhiva.formula-as.ro/2011/994/spiritualitate-39/sfintii-de-langa-noi-arhimandrit-gherasim-iscu-14428>, accessed 15 June 2022.

Fig. 3 *Gherasim Iscu (probabil) după hirotonire (circa 1932) – apud <https://www.crestinortodox.ro/parinti/parintele-gherasim-iscu-126100.html>, accesat la 15 iunie 2022.*

Fig. 3 *Gherasim Iscu (probably) after ordination (around 1932) - after <https://www.crestinortodox.ro/parinti/parintele-gherasim-iscu-126100.html>, accessed 15 June 2022.*

Fig. 4 *Gherasim Iscu, fotografie din dosarul de penitenciar (1949) – apud <https://sfintiiinchisorilor.wordpress.com/about/parintele-gherasim-iscu/>, accesat la 15 iunie 2022.*

Fig. 4 *Gherasim Iscu, photo from prison file (1949) - after <https://sfintiiinchisorilor.wordpress.com/about/parintele-gherasim-iscu/>, accessed 15 June 2022.*

Fig. 5 Arhimandritul Gherasim Iscu, ultimul stareț al Tismanei, frescă de la Mănăstirea Afteia (biserica nouă), satul Mărgineni-Strungari, com. Săliște, jud. Alba (2002) – apud <https://www.crestinortodox.ro/parinti/parintele-gherasim-iscu-126100.html>, accesat la 15 iunie 2022.

Fig. 5 Archimandrite Gherasim Iscu, the last abbot of Tismania, fresco at the Afteia Monastery (new church), village of Mărgineni-Strungari, commune of Săliște, Alba County (2002) - after <https://www.crestinortodox.ro/parinti/parintele-gherasim-iscu-126100.html>, accessed 15 June 2022.

Fig. 6 Cuviosul Mărturisitor Gherasim Iscu, icoană pictată pe lemn la Mănăstirea Diaconești, jud. Bacău (2021) – apud <https://www.fericiticeiprioniti.net/gherasim-iscu>, accesat la 15 iunie 2022.

Fig. 6 Christian martyr Gherasim Iscu, icon painted on wood at the Diaconești Monastery, Bacău County (2021) - after <https://www.fericiticeiprioniti.net/gherasim-iscu>, accessed 15 June 2022.